

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТОВ «ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ КОЛЕДЖ «ПОЛІССЯ»»**

Циклова комісія педагогіки та фізичного виховання

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Охорона праці та цивільний захист населення»

ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ:

Початкова освіта

ГАЛУЗІ ЗНАНЬ:

01 Освіта / Педагогіка

СПЕЦІАЛЬНОСТІ:

013 Початкова освіта

БЕРЕЗНЕ – 2025

Робоча програма навчальної дисципліни «Охорона праці та цивільний захист населення» для здобувачів освіти 1-ого курсу спеціальності 013 Початкова освіта

Розробник: викладач С.А. Манафей С.А.
(підпис)

Робочу програму переглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії педагогіки та фізичного виховання

Протокол № 6 від «21» лютого 2025 року

Голова циклової комісії _____ Олександр ІВАЩУК
(підпис)

І. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітньо-професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 90	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальність 013 Початкова освіта Освітня програма: Початкова освіта Освітньо-професійний ступінь: фаховий молодший бакалавр	Нормативна
		Рік підготовки: 1-й рік
		Семестр – 2
		Лекційні – 20
		Практичні - 40
		Самостійна робота – 30
		Вид контролю: диференційований залік

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи студента становить: для денної форми навчання – 67%/33%.

Мета, предмет, завдання та очікувані результати вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці та цивільний захист населення»

Мета навчальної дисципліни – працезахоронні компетентності ефективного управління охороною праці на основі визнання пріоритету життя і здоров'я працівників над результатами виробничої діяльності та з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу і міжнародного досвіду.

Завдання навчальної дисципліни полягає у формуванні інтегрованої здатності використовувати набуті компетентності для оздоровлення умов праці на робочому місці з метою збереження здоров'я і працездатності працівників під час професійної діяльності та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та особисту безпеку, а також запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

Предмет вивчення навчальної дисципліни є : система положень, норм і правил, що дозволяє людині безпечно здійснювати трудову діяльність, пов'язану з використанням технічних засобів праці.

Очікувані результати навчання

В результаті вивчення навчальної дисципліни **здобувач освіти повинен володіти такими предметними компетентностями:**

Інтегральна компетентність. Здатність вирішувати типові спеціалізовані завдання в галузі фізичної культури і спорту або у процесі навчання, що вимагає застосування положень і методів характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності.

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові) компетентності.

СК1. Здатність до формування особистості людини на основі цінностей фізичної культури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

Знати:

- ◆ законодавчі та нормативно-правові документи з безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці для успішного виконання виробничих та управлінських функцій;
- ◆ систему головних організаційних і технічних заходів, направлених на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці;
- ◆ сучасні методи аналізу ризиків професійної діяльності, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах;
- ◆ умови виникнення і розвитку небезпек, їхнього переростання у надзвичайні ситуації.

Вміти:

- ♦ організувати діяльність трудового колективу з обов'язковим врахуванням вимог охорони праці та здоров'я працівників, забезпечивши раціональний розподіл обов'язків і повноважень з вирішення питань безпеки праці та постійний контроль за їхнім виконанням;
- ♦ впровадити головні організаційні і технічні заходи, направлені на підвищення рівня безпеки праці та охорони здоров'я на робочому місці з метою усунення причин нещасних випадків та професійних захворювань;
- ♦ організувати вивчення професійних (виробничих) ризиків та забезпечити підготовку адекватних заходів щодо їхнього зниження шляхом впровадження досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду;
- ♦ визначити коло своїх обов'язків з питань професійної діяльності з урахуванням ризику виникнення небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на суб'єктах господарювання;
- ♦ забезпечити проведення навчання серед працівників та населення з питань безпеки життєдіяльності та дій у разі надзвичайних ситуацій.

Структура навчальної дисципліни

Семестр	Кількість годин					
	денна форма					
	всього	у тому числі:				
		л	сем./ пр.	лаб.	прак. інд	с.р.с.
2	90	20	40			30

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

НАЗВА ТЕМАТИЧНОГО РОЗДІЛУ	ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ ГОДИН	КІЛЬКІСТЬ ГОДИН НА ЗАНЯТТЯ		САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ
		теорет.	практ.	
I. ПОНЯТТЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	18	4	8	6
II. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ	18	4	6	8
III. РОБОЧА ЗОНА	16	2	8	6
IV. БЕЗПЕКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ	16	4	8	4
V. РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА	12	4	4	4
VI. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ	10	2	6	2
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ:	90	20	40	30

III. ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИКЛАДЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ ЇЇ ВИВЧЕННЯ, ОБСЯГ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

№ ауд. заняття	№ заняття	Назва розділу, теми і зміст занять	Вид занять, кількість годин		Самостійна робота студентів К-ть год	Тип заняття	Форми та засоби контролю	Технічні засоби навчання. Джерела
			теорет	лабор.- практ.				
1		2	3	4	5	6	7	8
I. ПОНЯТТЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ			4	8	6			
1	1	Модель життєдіяльності людини	2			Засвоєння нових знань	Перевірка конспектів	[13, 18]
	2	Безпека людини, суспільства, національна безпека. Теоретичні та методологічні основи БЖД			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування	[16, 20]
	3	Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[3, 9]
2	4	Методичні підходи до визначення ризику	2			Засвоєння нових знань	Перевірка конспектів	[11, 14]
	5	Аналіз небезпек і управління ризиком			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[10, 25]
	6	Правова і нормативно-технічна документація з охорони праці.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[10-11]
	7	Класифікація небезпек. Природні небезпеки			2	Самостійне опрацювання	Тестування	[17, 25]
	8	Види техногенних небезпек. Механічні небезпеки.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[15, 20]
	9	Хімічні небезпеки. Енергетичні небезпеки		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[12, 14]

II. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ			4	6	8			
3	10	Єдина державна система цивільного захисту	2			Засвоєння нових знань	Усне опитування	[7-8]
	11	Тероризм, його види та вражаючі фактори			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[4-6]
	12	Особливий період. Воєнний стан. Права та обов'язки громадян			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[13, 15]
	13	Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[8, 19]
	14	Профілактика виробничого травматизму		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[5, 22]
	15	Захист населення та територій від надзвичайних ситуацій			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування	[20, 22]
4	16	Локалізація та ліквідація НС	2			Засвоєння нових знань	Усне опитування. Тестування	[3, 7]
	17	Організація і забезпечення ЦЗ на об'єкті господарської діяльності			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[11, 17]
	18	Метеорологічні умови виробничого середовища		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[5, 21]
III. РОБОЧА ЗОНА			2	8	6			
5	19	Повітря робочої зони	2			Засвоєння нових знань	Усне опитування	[13,19]
	20	Заходи і засоби нормалізації повітря робочої зони		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[12, 22]
	21	Значення освітлення для трудової діяльності		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[13, 18]
	22	Розрахунок природного освітлення		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[19, 21]
	23	Джерела, оцінка та методи захисту від шуму			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування	[7, 15]
	24	Джерела, оцінка та методи захисту			2	Самостійне	Тестування	[12, 19]

		від вібрації				опрацювання		
	25	Джерела, оцінка та методи захисту від електромагнітних полів і випромінювань		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[18, 25]
	26	Джерела, оцінка та заходи захисту від ультрафіолетового випромінювання			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[14 16]
IV. БЕЗПЕКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ			4	8	4			
	27	Гігієнічні класи умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[10,2 3]
	28	Виробниче освітлення			2	Самостійне опрацювання	Тестування	[3, 19]
	28	Психофізіологічні шкідливі фактори трудового процесу		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[7, 25]
	30	Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[12, 25]
6	31	Специфіка виробничої санітарії та гігієни праці на комп'ютеризованих робочих місця	2			Засвоєння нових знань	Перевірка конспектів	[16, 20]
	32	Атестація робочих місць за умовами праці			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування	[22, 24]
7	33	Складові безпеки праці на сучасному виробництві	2			Засвоєння нових знань	Усне опитування	[6, 18]
	34	Сигнальні кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[10, 15]
V. РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА			4	4	4			
	35	Норми радіаційної безпеки		2		Практична	Звіт з практичної	[8-9]

						робота	роботи	
8	36	Охорона праці в хімічних лабораторіях та на дослідних установках	2			Засвоєння нових знань	Усне опитування	[2, 24]
	37	Пожежна безпека.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[18, 22]
	38	Небезпека замикань на землю в ЕУ. Напруга кроку			2	Самостійне опрацювання	Перевірка конспектів	[14, 16]
	39	Заходи захисту від прямого дотику в нормальному режимі роботи електроустановок			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування	[10, 15]
9	40	Організація безпечної експлуатації діючих електроустановок	2			Засвоєння нових	Тестування	[13, 19]
VI. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ			2	6	2			
	41	Джерела, шляхи і засоби забезпечення пожежної безпеки об'єктів господарювання		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[10, 21]
	42	Організація пожежної безпеки на ОГД		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[2, 19]
	43	Основні положення державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві.		2		Практична робота	Звіт з практичної роботи	[7, 14]
10	44	Системний підхід і аналіз при організації охорони праці на підприємстві	2			Засвоєння нових	Усне опитування	[21, 24]
	45	Функції управління охороною праці			2	Самостійне опрацювання	Усне опитування. Підведення підсумків	[8, 17]
10	45	Загальна кількість годин:	20	40	30			

IV. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання пропущених занять і невиконаних завдань	Форми контролю	Література	Кількість балів
I. ПОНЯТТЯ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка завдань до практичного заняття	Експрес опитування за матеріалами лекції, підготовка доповіді,	Література: [основна: 2,3,11,8; допоміжна:4,12,23]	10
II. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка завдань та вправ до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування за матеріалами лекції, есе.	Література: [основна: 2,3,11,8; допоміжна:1,6,31]	10
III. РОБОЧА ЗОНА	Вивчення лекційного матеріалу, огляд теоретичного матеріалу	Експрес опитування за матеріалами лекції, написання анотації, тезисів	Література: [основна: 5,7,12,18; допоміжна:1,2,8]	10
IV. БЕЗПЕКА НА РОБОЧОМУ МІСЦІ	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка завдань до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу, аналіз презентації	Експрес опитування за матеріалами лекції	Література: [основна: 1,3,5,11; допоміжна:4,16,19]	10
V. РАДІАЦІЙНА БЕЗПЕКА	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка завдань та вправ до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу,	Експрес опитування за матеріалами лекції, складання плану наукового дослідження магістра, есе,	Література: [основна: 1,2,5,17; допоміжна:4,6,19]	10

		підготовка доповіді, реферат		
VI. УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка завдань та вправ до практичного заняття, огляд теоретичного матеріалу,	Експрес опитування за матеріалами лекції, есе	Література: [основна: 1,3,9,11; допоміжна:4,6,19]	10

V. Методи контролю

1. Поточне тестування.
2. Перевірка завдань самостійної роботи.
3. Перевірка індивідуальної роботи.
4. Поточний контроль.
5. Семестрова форма контролю.

VI. Розподіл балів, які отримують студенти за дисципліну

Поточне оцінювання та самостійна робота						Підсумковий контроль (диференційований залік)	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	40	100
10	10	10	10	10	10		

T1, T2 ... T6 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

VII. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник / Стищенко Т.Є., Пронюк Г.В., Сердюк Н.М., Хондак І.І. – Харків: ХНУРЕ, 2018. – 336 с.
2. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького. – Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. – 208 с.
3. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Підручник/ за заг. ред. В.В. Сокурєнка – Харків: ХНУВС, 2021. – 308 с.
4. Вахонєва Т.М. Основи охорони праці в Україні: навч. посіб. – Київ : Білка, 2019. – 508 с.
5. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці : Підручник. 6-е вид. / За ред. М.П. Гандзюка. – К.: Каравела, 2018. – 384 с.
6. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці : Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 280 с.
7. Желібо Є. П. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / Є. П. Желібо, І. С. Сагайдак / Ун-т державної фіскальної служби України. – Ірпінь, 2020. – 256с.
8. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2021. – 264 с.
9. Зацарний В.В., Праховнік Н.А., Землянська О.В., Зацарна О.В. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник – К.: НТУУ «КПІ» ІЕЕ, 2016. – електронне видання. URL: <http://ela.kpi.ua/kandle/123456789/18263>.
10. Основи охорони праці : підручник / М. С. Одарченко, А. М. Одарченко, В. І. Степанов, Я. М. Черненко. – Х. : Стиль-Издат, 2017. – 341 с.
11. Основи охорони праці на підприємствах індустрії моди : навч. посіб. / В. О. Мусієнко, І. В. Панасюк, О. О. Романюк. – Київ : Гордон, 2018. – 508 с.
12. Сукач Ю. Г., Сукач Р. Ю., Ткачук Р. Л., Синельников О. Д. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях: Практичний посібник. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2021. – 260 с.
13. Чалий Д.О., Сукач Ю.Г., Сукач Р.Ю., Гаврись А.П. Адміністративно-правова діяльність у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки: Навчально-методичний посібник. – Львів: Видавництво «Растр-7», 2021. – 213с.
14. Александрова Т.Ф. Підготовка працівників на підприємствах, в установах та організаціях до дій у надзвичайних ситуаціях за програмою загальної підготовки: навчально-методичний посібник. – Кропивницький: НМЦ ЦЗ та БЖД Кіровоградської області, 2018 – 196 с.
15. Безпека людини у сучасних умовах: Монографія / В.В. Березуцький, Н.Л. Березуцька, А.О. Богодист та ін.; За заг. ред. проф. В.В. Березуцького.

– Харків: ФОП Мезіна В.В., 2018. – 208 с.

16. Безпека життєдіяльності, основи охорони праці: навч. посіб. / О.П. Яворовський, В.М. Шевцова, В.І. Зенкіна та ін.; за заг. ред О.П. Яворовського. – К.: ВСВ «Медицина», 2018. – 288 с.

17. Михайлюк В.О., Халмурадов Б.Д. Цивільна безпека: Навчальний посібник. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 158 с.

18. Охорона праці (Законодавство. Організація роботи): навч. посіб. / За заг. ред. к.т.н., доц. І. П. Пістуна. – Львів : «Тріада плюс», 2010. – 648 с.

19. Охорона праці (практикум) : навч. посіб. / За заг. ред.. к.т.н., доц.. І. П. Пістуна. – Львів: «Тріада плюс», 2011 – 436 с.

20. Охорона праці та промислова безпека : навч. посіб. / К. Н. Ткачук, В. В. Зацарний, Р. В.Сабарно, С. Ф. Каштанов, Л. О. Мітюк, Л. Д. Третякова, К. К.Ткачук, А. В. Чадюк. За ред. К. Н. Ткачука і В. В. Зацарного. – К.: Основа, 2009 – 456 с.

21. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295с.

22. Чалий Д.О., Тарнавський А.Б., Сукач Р.Ю., Веселівський Р.Б. Техногенна безпека АЕС: Частина II. Навчальний посібник. – Львів: Каменярь, 2020. – 340 с.

23.Цивільний захист у схемах: навч. посібник / А.О. Собакарь, Д.Г. Казначеев, В.Д. Поливанюк, О.І. Бойко. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 144 с.

24. Ковжого, С. О. Цивільний захист і охорона праці в галузі : навч. посіб. / С. О. Ковжого, С. А. Тузіков [та ін.]. – Харків : Право, 2018. – 192 с.

25. Смирнитська, М. Б. Охорона праці в галузі. Ресторанне господарство і торгівля : навч. посіб. / М. Б. Смирнитська, Р. М. Тріщ. – Харків : Світ Книг, 2020. – 362 с.

Інформаційні ресурси

1. Правова інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nau.kiev.ua/>.

2. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rada.gov.ua/>.

3. Офіційний сайт Держпраці. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dsp.gov.ua>

4. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua>.

5. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.

[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://www.mns.gov.ua>.

6. Офіційний сайт Пенсійного фонду України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pfu.gov.ua/>